

Uredništvo in uprava:
Strossmajerjev trg 1 / Tel. št. 73

Leto XXIV

Št. 21.

Izhaja vsako soboto
Naročnina: celoletno din 40,
polletno din 20, četrtletno din 10

Kranj, 25. maja 1940.

Sovjetska sfinga

V vrtnu sedanjih vojnih dogodkov in zapletenih diplomatskih odnosov med posameznimi državami v Evropi se nam vedno bolj poraja in stopa v ospredje kardinalno vprašanje, kaj bo v tem velikem konfliktu in spopadu velesil, v tem gigantskem boju imperijev za nadvlado v svetu — napravila trenutno še nevtralna Sovjetska Rusija, katere dokončno stališče k sedanjim dogodkom nam je — enako kot italijansko — nejasno, negotovo, neznan.

Da bi se taka velesila kot je Sovjetska Rusija, odrekla vsakemu sodelovanju in udeleževanju, ko gre za usodo in zgodovinske trenutke Evrope, ko se podirajo in rušijo njene meje in nastaja nov politični obraz evropske celine, bi bilo spriču njenega geografskega položaja katerega že stoletja skuša na nekaterih točkah izboljšati in je v zadnjem času nakazala v tej smeri že več poizkusov — absurdno misliti na kaj takega. Da vsaj nekoliko domnevo s hladnim, treznim razumom sedanji položaj in stališče Rusije, se moramo ozreti nekoliko nazaj.

Moskva je v prvi polovici lanskega leta pomenila Meko, kamor so romale delegacije različnih evropskih držav. Skoraj paralelno so tem potekala pogajanja z Anglijo in Francijo na eni strani in z Nemci na drugi strani. Dočim so vsi ostali kontrahenti odšli iz Moskve praznih rok, so se pa Nemci zmagoslavno vrnili iz rdečih prestolov z nenapadno pogodbo v žepu ter so par dni po podpisu lahko brezskrbno navljali na Poljsko, ker so iz nevarnega sovražnika na vzhodu napravili prijateljskega partnerja pri delitvi plena, napada z zapada pa se niso bali, oziroma so se pred presenečenjem zavarovali s Siegridovo črto.

Ves svet je tedaj postavil Sovjete pred sodni tribunal, češ da so izdali zaveznike, da so izdali slovanstvo, ter se zvezali s svojim najhujšim sovražnikom. Pesimistično razpoloženi tolmači političnih dogodkov s, celo predvidevali bodočo ero nemško ruskega sodelovanja na vseh poljih — tudi na vojaškem — ki bo oblikovalo bodočnost Evrope.

Dogodki zadnjih letnih mesecev pa so nam jasno pokazali, da temu ni bilo tako. Pokazali so, da se nemško-rusko sodelovanje nanaša le na nekatere točke, ki trenutno ustrezajo obeh pogodbenikom. Rusi in Nemci so se zvezali med seboj zato ker jim je to narekovala hladna in realna državna politika, ki ne pozna sentimentalnih in nemogočih zvez. S skupnim sodelovanjem so tako Nemci in Rusi pač hoteli uresničiti vsak svoje načrte.

Zunanja politika katere koli države nikdar ne dela prevelikih skokov in izjem, ampak teče po že izvoženih in preizkušenih tirnicah in sledi tradiciji prejšnjih vlad in režimov.

S tem, da je Rusija zasedla poljsko Ukrajino, da si je pridobila oporišča v Litvi, Letoniji in Estoniji in končno še na Finskem, je sledila smeri nekdanje caristične politike ali imperializma, če to zavojevanje že hočemo tako imenovati. Vzela je to, kar je v svetovni vojni izgubila. Tu ne gre za nikak paslavižem ampak za hladno, realno osvajanje oziroma težnje razširitve države, zlasti pa za pomembnejše točke, ki so strateške, politične in gospodarske važnosti.

Pojava ruske armade na Karpatih je v srednji in jugovzhodni Evropi napravila pravcato konsternacijo. Panika je nastala v Rumuniji, na Madžarskem in na Balkanu. Povsod so pričakovali vdora ruskih armad in ta strah se je šele nekoliko polegel po ne baš slavnem sovjetskem vojskovanju na Finskem.

Stališče Rusije do Balkana — in to nas najbolj zanima — ni tako zagonetno, kot je sploščka zgedala. Na Balkanu Rusija velikih teritorialnih teženj nima, če izvajamo morebitno zahtevo po Besarabiji in pa namero dostopa na Egejsko in Sredozemsko morje. Kljub tem eventualnim zahtevkom, katere bo Rusija po vsej verjetnosti ob pravem času in na pri-

Banovina Slovenija

osrednja zahteva slovenskega naroda

Nedavno so se mudili v Beogradu zastopniki Slovenske županske zveze, ki so na merodajnih mestih obrazložili težnje slovenskega naroda in poudarili, da zahteva po banovini Sloveniji ostane slejko prej naša osrednja in prva zahteva za čim uspešnejši in ugodnejši razvoj narodove usode in bodočnosti.

S to izjavo zastopnikov naših občin, v katere si je pred leti slovensko ljudstvo spontano izvolilo svoje resnično prave predstavnike ljudskega zastopstva v občinskih odborih, je izražena stoletna želja slovenskega naroda, da si v svoji lastni državi uredi svoj dom po svojih željah in prikoji po svojih potrebah. Za uresničitev tega načrta se je slovenski narod boril še, ko je hlapčeval tuji državi, boril se je pa tudi v Jugoslaviji, ker se je ideologom jugoslovenstva in pristašem brezobzirne gospodarske eksploatacije slovenskega naroda posrečilo, da so izvedbo tega načrta ovirali, da so kljub svoji politični nemoči in nepomembnosti s silo vladali narode Jugoslavije, ki bi se v resnični pravi demokratični otresli varuštva teh diktatorjev, ki v ljudstvu nikdar niso imeli prave zaslombe.

Naša želja po uresničitvi tega stoletnega narodnega programa pa je tem močnejša, ker vemo, da je z zakonom, ki je dal Hrvatim svojo banovino, ustvarjena zakonska možnost za nadaljno izvedbo drugih banovin, med njimi slovenske. Uredba, s katero je bila ustanovljena hrvaška banovina, pomenja v zgodovini Jugoslovanov in v zgodovini naše mlade države ter njene ustave „Magna charta libertatis“, po načelih katere naj se prevede državljansko življenje jugoslovanskih narodov v drugo smer, ki bo omogočala resnično in zgodovinskih potrebam ustrezajočo ureditev države, ki bo na podlagi harmonično urejvanja celice ustvarjala harmonično celoto. Na ta način bodo vse silnice in smernice državnega življenja imele centripetalen značaj, da bi se pri tem gojil kakršen koli centralizem. Sicer pa je bilo o ureditvi države v tem smislu podanih dovolj resnih in tudi neresnih nasvetov, konkretnih predlogov in misljenj.

Nasprotniki banovine Slovenije bi seveda radi še v zadnjem trenutku preprečili to ustvaritev in so zahtevo zastopnikov naših slovenskih občin odklonili z navidez „zelo patrioti-

no geslo“, češ da v teh časih spriču zunanji težavi in skrbi ni časa in prave priložnosti za namati se za po njih mnenju tako „bagatelne“ zadeve. To stališče moramo odločno odklanjati iz dveh vzrokov.

Prvič slovenski narod nikdar in nikoli ne sme odnehati in odstopiti od temeljne zahteve svojega državnega programa, zlasti še ker so Hrvati svojo banovino že dobili. Zakaj bi mi potem ostali na sredi poti, ko nam je bila naša slovenska banovina takorekoč že obljubljena in zasigurana. Rade volje in z vsem razumevanjem pa priznamo, da ima naša vlada dovolj drugih skrbi, da v teh nevarnih časih očuva varnost in celotnost države napram zunanjim, nam nasprotnim silam. Kjer pa vlada dobra in resna volja za izvedbo dane besede, tam se že najde čas in priložnost tudi za dejanja. Mi bomo našo vlado po svojih skromnih močeh gotovo podpirali s vsemi silami, od svoje zahteve pa ne smemo odnehati.

Drugi razlog za upravičenost naših zahtev pa leži ravno v dejstvu, da bo vsak pameten gospodar in državnik v času zunanji nevarnosti uredil čim trdnjeje notranje razmere in povezal vse konstruktivne sile, da bo tem bolj pripravljen, kadar pride vihar nad državo in domovino. Zato ni neoportuno, če Slovenci tudi v teh časih in spriču vseh teh dogodkov v svetu stavimo — seveda na primeren način — zahtevo po svoji banovini, ker bomo državi tem bolj udani in zvesti z dušo in telesom, čim bolj bomo v tej državi našli razumevanje za vse naše politične, gospodarske in kulturne, skratka za vse naše narodne pravice in potrebe. Kot je sporazum s Hrvati le državi v korist, tako bodo tudi Slovenci še bolj povezani z usodo te države, če bodo videli v njej resnični, pravi dom, kjer je poskrbljeno za vse njihove težnje in želje.

Seveda pa slovenska banovina ne bo v korist tistim maloštevilnim političnim in narodnim izkoreninjenjem, ki so še tako črna potroščljivi slovenski narod vladali s korobačem. ga gospodarsko uničevali, kulturno zapostavljali in ga z državo vred hoteli pripraviti na rob propada. Peščica teh valpov slovenskega naroda ni vredna, da se šteje med Slovence.

Izdana domovina

Sedanja vojna je prinesla nov način vojskovanja in zmage nad nasprotnikom — razrušenje države od znotraj. Dosega tega cilja je nemogoča, če sovražna stranka v nasprotni državi nima ljudi, ki bi ji pomagali izvesti smoter, ki bi delali harmonično urejvanje celice ustvarjala harmonično celoto. Na ta način bodo vse silnice in smernice državnega življenja imele centripetalen značaj, da bi se pri tem gojil kakršen koli centralizem. Sicer pa je bilo o ureditvi države v tem smislu podanih dovolj resnih in tudi neresnih nasvetov, konkretnih predlogov in misljenj.

Nasprotniki banovine Slovenije bi seveda radi še v zadnjem trenutku preprečili to ustvaritev in so zahtevo zastopnikov naših slovenskih občin odklonili z navidez „zelo patrioti-

meren način že znala realizirati, pa ji trenutno najbolj konvenira na Balkanu status quo, kajti Balkan s svojimi državnicami je Sovjetski Rusiji mnogo manj nevaren, kot pa če bi tu gospodovala kaka velesila. Zato moremo ravno krizanje interesov velesil na Balkanu knjižiti v dobro miru in ohranjanju balkanske nevtralnosti.

In spet najdemo osnovno za našo trditev, da samo hladna, stvarna politika narekuje Rusiji, da s svoje strani doprinese vse možnosti za ohranitev miru na Balkanu. Smelo pa trdimo, da je v tem pogledu rusko stališče podobno italijanskemu, da bo namreč tudi Rusija in

tervenirala, če bodo na tem prostoru njeni interesi in načrti ogroženi.

V luči teh ugotovitev moramo gledati tudi pred kratkim sklenjeni rusko-jugoslovanski trgovinski sporazum. Čeravno gre za dve slovanski državi, je ta vsaka sentimentalnost odveč. Naj bo ta sporazum večjega ali manjšega obsega, lahko se razširi na politično in celo vojaško sodelovanje, na stvari se ne bo prav nič spremenilo. Gre za dejstvo, da sta se srečali dve državi, katerih stališči na balkanskem prostoru se v gotovih točkah ujemata in to dejstvo more služiti le v prilog miru na Balkanu.

stopili k sovražniku ter mu bili na razpolago. Začelo se je v Abesiniji, toda tedaj tega nismo še tako dobro poznali. Nadaljevalo se je na Poljskem, kjer je bil vsak odpor armade brezuspešen radi toliko bolj uspešnega delovanja vohunov in izdajalcev domovine, radi delovanja „pete kolone“. Nismo rekli, da so bili izdajalci med Poljaki samimi, dovolj je, če je bilo v državi premnogo državljahov tuje narodnosti, pripadnikov narodnih manjšin, katerim je država prepozno onemogočila njihovo delo. Isto je bilo v Avstriji.

Klasičen primer izdajstva domovine nam je tudi Norveška, kjer so bili domačini in celo visoki častniki v službi sovražnika. V Belgiji in na Nizozemskem so pomagali sovražniku tam prebivajoči tuji, ki so gostoljubnost teh demokratičnih dežel izrabili v svoje izdajalsko delovanje, čeprav so jim te države nudile mnogo boljše življenjske pogoje, kot njihova lastna domovina, iz katere so se izselili. Z istimi sredstvi se je poizkušala razbiti notranja enotnost v Franciji in Angliji in vprizoriti notranje zmede ali revolucije.

Vse te opisane metode spadajo k sredstvom modernega vojskovanja in moramo z njimi računati povsod — tudi pri nas.

Zgledi in primeri, ki so se pripetili drugje, so dober nauk za nas, iz katerega se moramo mnogo učiti. Tudi pri nas imamo dovolj takih tučev, ki se ne mude v naših krajih radi trgovine; ali nagnjenja in občudovanja prirodnih lepôt, ampak v neke druge, točno določene svrhe. Seveda so tudi taki tučji, ki so po naši lahkomišljenosti pri nas že dolgo vrsti, let zapostavljeni, pa izrabljajo to svoje bivahje in našo gostoljubnost v namene, ki jih vrši „peta kolona“.

Vsem tem ljudem pa ne moremo njihovega početja toliko zameriti, kot tistim našim bračim, rojenim Slovincem, ki so v službi tujih držav, tujih interesov, bodisi vadi denarja, bodisi zašepetani od sovražne propagande. Pazimo, da se vse to ne bo nad nami enkrat krvavo maščevalo. Niso bili zastoj pozivi in ukrepi najvišjih državnih oblasti proti tujcem, ni bil brez pomena ključ staba državne divizijske oblasti: „Vse kar opazite sumljivega, sporočite na pristojno mesto.“

S svojo brezbriznosjo in svojim nezamanjem, s svojo indirektno podporo pomagamo sovražniku mi sami, če ne upoštevamo teh uredb in ključa, da je domovina v nevarnosti, da bodimo čujeci in pazljivi na vsa početja naših skrivnih sovražnikov, s katerimi je borba težja in nevarnejša kot z armado na odprtem polju. V teh časih bodimo še bolj tesno povezani s svojo domovino, pomagajmo ji, dokler ne prestanemo vse nevarnosti.

B E L E Ž K E

Kdo tudi širi deletizem. Vse od nastanka vojne v Evropi živimo v strahu in nemiru. Ta nemir se stopnjuje ali pada kakor se že pač razvijajo dogodki v naši sosesčini. Seveda je ves ta strah in nemir neumestno, toda ljudem je to težko dopovedati. Trenutno jih sicer potolažijo, toda vsaka nova vest jih zopet vrže iz tira. Z najvišjih mest smo slišali merodajne izjave, da moramo biti kljub težkim časom odločni, pogumni, naj se ne pustimo begati, ker je bilo veliko vesti tendenciozno raztresenih med ljudi. To delo so vršili plačani sovražniki naše domovine, naše države, ker so hoteli med nami povzročiti zmedo in paniko, da bi lažje uresničili svoje namere in načrte. Naše časopise je v uvodnih in drugih člankih opozarjal čitatelje, naj ne izgubljajo živcev, če je v Evropi vojna in tako storilo svojo dolžnost. Do tu je vse v redu.

Ni prav, če isto časopise po drugi strani samo povzroča paniko med ljudmi z alarmantnimi naslovi, ki elektrizirajo živce in mozog. Poročila o vojnih dogodkih današnje dobe so že itak po svoji vsebini dovolj grozna, zlasti ker večina čitateljev ne zna kritično motriti poročil in vidi v njih samo črne točke. Zato (Dalje na drugi strani spodaj.)

G. Anzele Ivan 70 - letnik

V nedeljo je praznoval jubilej sedemdesetletnice svojega marljivega in delavnega življenja g. Anton Anzele, ščetaški mojster v Jenkovi ulici, katerega poznamo vsi kot odločnega katoliškega, vernega in značajnega moža, ki je v preteklih desetletjih v Kranju mnogo deloval na polju našega prosvetnega in političnega dela.

G. Anzele se je rodil 19. maja l. 1870 v bogati kmečki družini v Podgozdu nad Igom. Tam je posejal tudi ljudsko šolo, nakar je l. 1884 odšel v Ljubljano k ščetaškemu mojstru Francu Jagru učiti se obrti. Pri svojem mojstru, ki mu je bil hkrati stric, je ostal 13 let v službi, vmes je pa enkrat odšel za 8 mesecev pogledat po svetu. Nekoč je prišel k Jagru bogat Amerikanec, ki je iskal dobrega pomočnika za svojo delavnico v Ameriki. Plačal bi mu vse potne stroške. Jager je priporočil svojega pomočnika Anzele, toda ta se ni hotel podati z bogatim Amerikancem čez lužo, kjer se nahaja več njegovih bratov.

L. 1897 4. maja je prišel Anzele v Kranj, kjer je takoj začel samostojno izvrševati svoj obrt v sedanji Potuškovici hiši v Puharjevi ulici. Že naslednjega leta se je poročil. Pokojna gospa, Uršula, ki je umrla l. 1926, je bila tudi doma iz ljubljanske okolice iz Golega in je v Ljubljani dalj časa pohajala v šolo. V srečnem zakonu se jima je rodilo 10 otrok, od katerih je še 6 živih. L. 1903 sta marljiva zakonca kupila hišo v Jenkovi ulici, katero sta seveda pozneje precej popravila in o kateri beremo v dr. Zontarjevi knjigi: "Zgodovina Kranja", da je bila Bašarjeva iz Bitnja in da se je po domače reklo pri Cimper-

bi naše dnevno časopisje napravilo javnosti veliko uslugo, če bi sicer res senzacionalne vojne dogodke obravnavalo na manj alarmanten način. S tem bodo ljudje veliko bolj pomirjeni, kot pa z raznimi platoničnimi članki in pozivi.

Enake pravice, enake dolžnosti. V svrhu izvežbanja armade se naši fantje in možje nahajajo na orožnih vajah. Med nami pa živijo v nekaterih krajih prav precejšnje število Čehov, ki imajo brez izjeme prav dobra mesta po tovarniških obratih. Ne vemo, ali se ti Čehi štejejo za podanike protektorata, ali za naše državljane, vsaj izgleda, da je tako, ker mnogi izmed njih prosijo za državljanstvo. Če velja zadnje, potem bi bilo pravično, da tudi oni sodelujejo v naši armadi, kajti če je Jugoslavija sedaj njihova domovina, potem naj pomagajo in doprinašajo tudi oni s svoje strani žrtve za obrambo naše skupne domovine. Za vse državljane brez izjeme tudi za tujce, ki že toliko let prebivajo pri nas in delijo z nami isto usodo, naj veljajo ne samo enake pravice, ampak tudi enake dolžnosti.

manu. Ščetaška delavnica g. Anzele je včasih, ko ni bilo toliko šušmarjev in tovarniških izdelkov, slovela daleč naokrog po svojem sojidnem blagu. G. Anzele je izvrševal naročila za vse tovarne na Gorenjskem in v Ljubljani, za bolnišnice, za deželni dvorec v Ljubljani, kajti njegovi ročni izdelki so bili res mojstrsko delo, trpežno in solidno. Še sedaj se mnoge stranke od blizu in daleč rade oglašajo pri g. Anzelcu, če hočejo imeti res dobro in trpežno blago.

Prav tako marljiv kot v svojem delu je pa bil g. Anzele tudi v naših političnih in prosvetnih organizacijah, katerim se je posvetil takoj po prihodu v Kranj. Takoj je pristopil k l. 1898 ustanovljenemu pevskemu društvu, katerega je vodil pokojni organist Mohor Mihael, ki je prišel iz Smartna v Kranj. V "Zgodovini Kranja" je priobčena slika tega zbora, ki je imel svoje uniforme. L. 1902 je bilo ustanovljeno "Katoliško izobraževanje in zabavno društvo", predhodnik sedanjega Prosvetnega društva. Svoje prostore je imelo pri Šumiju (Pijemontezarju) v l. nadstropju, kjer so se vršili razni sestanki, širšega delovanja pa društvo radi premajhnih prostorov ni moglo razviti. Naš jubilar je bil med ustanovitelji društva, katerega prvi predsednik je bil pokojni prof. Jarc, med ustanovitelji je pa seveda bil tedanji kranjski dekan pokojni Koblar.

Kmalu pa se je društvo preselilo v dvorano bivšega hotela "Nova pošta" v prvem nadstropju, kjer je začelo prav marljivo z izobraževalnim delom. Prirejalo je igre, katere je režiral pokojni prof. dr. Josip Debevec, sodelovali pa so še drugi profesorji kot poznejši ravnatelj Remec, Anton Sušnik, Anton Dokler, Malnar in drugi. Živahno delo društva je prekinila odpoved prostorov. Nekoč sta po nekem sestanku odhajala proti župnišču pokojni dekan Koblar in pa Anzele, ki je dekana spremljal. G. dekan je tožil, kje bo društvo dobilo svoje prostore. Anzele pa ga je vzpodbujal, naj se prične z zidanjem lastnega doma. Ko je pokojni dekan stavil vprašanje, kje naj zidajo, mu je Anzele pokazal škofjski vrt, kjer je stal kip Mater božje in kjer so pozneje leta 1908 v resnici zgradili sedanji Ljudski dom, ki je bil po svoji obsežnosti in impozantnosti za tiste čase gotovo nekaj posebnega in veličastnega.

Tako se je g. Anzele marljivo udeleževal v društvu v različnih funkcijah vse do smrti pokojne soproge do l. 1926. Tudi v politični organizaciji je mnogo delal. Bil je med ustanovitelji Meščanske zveze, ki je predstavljala krajevno organizacijo tedanje SLS in so se člani vsak teden zbirali pri Lectarju (sedaj Sinkova hiša), kjer je bila tedaj v l. nad. gostilna. Hiša je bila tedaj še Siferjeva last. G. Anzele se še rad spominja pokojnih pristavev in tovarišev kot Gorjanca, Hlebsa in drugih, s katerimi je sodeloval. Tudi vojna ga je doletela in je služil 3 leta. Življenje v nekdanjem patriarhalnem Kranju je kljub nasprotju dveh struj bilo zelo družabno, bolj veselo in domače. V društvu so se zlasti marljivo udeleževali gimnazijski profesorji, ki so bili zelo delavni. Včlanjenih pa je bilo tudi veliko fantov z dežele in iz obrtniških vrst.

G. Anzelcu, ki je živa priča naše društvene in politične zgodovine v Kranju in vseskozi marljiv sodelavec, iskreno čestita tudi naš list, z željo, da bi ga Bog ohranil zdravega in krepkega, kot je sedaj, še mnogo let!

„Kaša“ - vir nezadovoljstva

Ze zadnjič smo na tem mestu opozorili na nevarne ugodnosti, ki jih ima delavstvo KID v tovarniški „kašti“. Rekli smo, da je kaša pravno orodje v rokah KID za pritiskanje plač k tlom. Mislimo, da se prav nič ne motimo, če rečemo, da je kaša nastala samo radi tega, da ne bilo treba podjetju dvigati plač uslužbencem. Mnenja smo tudi, da kakih drugih namenov KID sploh ni imela in najbrž ni niti predvidevala, kaj vse bo sledilo iz te naprave. Upali bi si celo trditi, da lastniki vobče ne bi pristali na ustanovitev kašte, če bi jim kdo pred ustanovitvijo pojasnil, kaj vse bo z uvedbo lastne prodajalne nastalo. Zlasti v današnjih časih gledajo vsi pametni lastnik velikih podjetij ne samo na primeren dobiček, ampak tudi na to, da so razmere v območju podjetja normalne, da so zlasti delavci kolikor toliko zadovoljni, da je tako tudi s te strani zasiguran ne samo zadosten ampak tudi trajen dobiček. Nezadovoljstvo delavstva in vobče življa v območju podjetja dela delničarje nerazvorne, ker podjetje, ki bi bilo osvobodeno od delavstva in okoliške prebivalstva, ne more imeti trdne kalkulacije za bodočnost.

S sistemom jeseniške kašte je nezadovoljno delavstvo KID in je nezadovoljno tudi ostalo jeseniško in okoliško prebivalstvo. Ako bo to nezadovoljstvo naraščalo v isti meri kot zadnje mesce, bo kaša povzročila KID neprijetne ure, ki si jih gotovo ne želi. Res škoda, da se ta zadeva ni pred ustanovitvijo temeljito preresčevala. Sicer smo pa še danes mnenja, čimprej se bo likvidirala tembolje za delavstvo, za ostalo okoliško prebivalstvo in še zlasti za KID. Mi sicer ne računamo na to, da bi se ta naš glas takoj upošteval, toda radi tega še ni nič manj resnična naša trditev.

Z današnjim sistemom prodaje v kašti so posebno krivično prizadeti tisti delavci samci, ki po vpeljanem sistemu ne morejo imeti od kašte nobenih ugodnosti. Tem delavcem se je prav tako kot vsem ostalim ohranila stara plača z izgovorom, da za delavce na Jesenicah ni nič dražje, ker so v kašti še stare cene (v zadnjem času so se pa že tudi tu zvišale). Ti delavci imajo z ostalimi staro plačo, kupovati pa morajo hrano in vse drugo pri trgovcih, ki so morali v zadnjem času dvigniti cene. Ker je tovarna svojčas zahtevala delavstva po zvišanju plač radi rastoče draginje odklonila z izgovorom, da bo v svoji kašti prodajala po starih cenah, lahko trdimo, da se od dne, ko ki je začela poslovanje kaša, tem delavcem nekako krivično pritrjuje priznan povišek plače. Ta povišek plače namreč dobijo tisti delavci, ki dobivajo življenjske potrebščine v kašti in sicer v obliki cenejšega blaga. Tovarna bi nam lahko oskrbela točne številke, v kakle vsote gre na ta način delavcem samcem odtrgana plača.

Ali je KID voljna to vsoto izplačati delavcem samcem, ki ne morejo uživati ugodnosti kašte? Božičnica se ne more v to šteti. Če se pa šteje, potem ni božičnica, ampak redna plača, ki je bila na zgoraj omenjeni način odtrgana, potem se ne more ponasati podjetje z njo ko z nekako socialno gesto. Ker se je pa s tem ponasalo, potem božičnica ne more biti namesto odtrgane plače. Zadnja povišica (enkratna) se tudi ne more smatrati za tako, ker so jo dobili vsi delavci, tudi tisti, ki kupujejo v kašti. — Delavske organizacije naj bi to zadevo skušale urediti in prizadete delavce zaščititi.

Drobne novice z Jesenic

Mladinska akademija, ki sta jo priredila na hinkoštni ponedeljek zvečer Fantovski odsek in Dekliški krožek s svojim pomladkom, je prav dobro uspela: pestro, točno, brez zamud. Predsednik odseka g. dr. Bergelj je v nagovoru označil pomen akademije: oddolžiti se prijateljem mladine za moralno podporo ter pokazati kaj se je v minulih sezonah mladina učila. Podčrtal je pomen mladinskih organizacij in pozval mladino, da se v kritični dobi še toliko bolj oklene velikih svetlinj: vere, naroda in države! Po tolovadnem delu akademije se je predvajal film o mladinskem taboru v Ljubljani. Film je prav dober in je zelo ugajal ter navdušil. Ko so se na platnu pokazali Jeseničani, zlasti br. Natlačen, je občinstvo ploskalo. Vseposplošno uspela akademija je tudi br. Volčiniu Helidorju v zadoščenje in plačilo za trud, ki ga je imel s pripravo.

Pevski koncert bo v nedeljo (26. maja) zvečer ob 8. uri v dvorani Krekovega doma. Prirejata ga Pevski odsek Krekovega prosvetnega društva in cerkveni pevski zbor. Na sporedku je 17 narodnih pesmi. Radi odličnosti zboru in bogatega sporeda vlada za koncert precej zanimanja. Ljubitelji narodne pesmi bodo zato ta večer napolnili dvorano Krekovega doma.

Procesija sv. R. T. se je izvršila v najlepšem redu in napravila močan verski atis. Občajna vročina je letos izostala. Smo pač še v zgodnji spomladi. Ugajal je red in lepo vedenje pri nastopu šolske mladine obeh šol. Otroci so v številnih skupinah prepevali pobožne pesmi.

Samomori na dnevnem redu. V zadnjih mescih smo imeli na Jesenicah tri slučaje samomorov in sicer samih nedomačinov. Pretekli teden se je pripeljala na Jesenice obesit neka banaška Nemka Rozina Gundes. Namenjena je bila v Nemčijo. V Področci na Koroškem so jo pa nemške oblasti zavrile, ker ni imela predpisanega vizuma. Vrnila se je na Jesenice in se tam ponoči obesila v železniškem vagonu. Nesrečnica je bila stara 57 let. Domači so jo prepeljali domov, čeprav je stal prevoz preko 10.000 dinarjev.

Kulturni vestnik

Irena Spenko:

Kranj v slovstvu

(Dalje)

Odslej Kranja v slovstvu do Preglja ni nihče več omenjal. Ivan Pregelj pa je ovekovečil ime „mesta na skali“ v pesnitvi „Od Kranja do Brezij“ in v romanu „Bogovec Jernej“ ter „Simon iz Praš“.

„Od Kranja do Brezij“ je niz krajev, ki jih pisatelj vidi in srečava na svoji romarski poti na Brezje: „Od Kranja do Brezij tri ure hoda, dve dobri, recimo, kdor hoditi zna; za nekoliko sape dovolj poti, za dve pokori predolga ni. Pa je srečo človeškemu bridkosti sto, je pač ljubi Bog sam hotel tako, za Kranjca, vele, da že od nekdaj skrbi: mu dá zdrave zobe, ko jesti kaj ni...“ Na tej poti se pisatelju oko ustavi na Sv. Joštu, kjer zvon zjutraj prvi zazvoni: tisti zvon, ki mu je „Prešeren pisal krstni list“. (Moj bron je najden bil v dnu morja, ko Turčije kraljevstvo v Heladi končal je Navarin: ga kupi romar; ga Samassa v zvon prelje, glasim zdaj božjo čast iz svetega Jošta lin.) Tako se vrsti ime za imenom. dokler ne pride na Brezje. Pesnitev se konča spet s kitico: „Od Kranja do Brezij tri ure hoda...“

„Bogovec Jernej“ je zgodovinski roman iz dobe slovenskega protestantizma. Dejanje se godi v Kranju in na Brdu l. 1600, torej v dobi, ko je že odločno nastopala katoliška verska obnova in je Lutrov nauk pri nas počasi umiral. Zadnji protestanti iz Kranja so se shajali v molilnici barona Egkh-Hungerspacha na Brdu. Tu je živel bogovec Jernej Knafejl, od kar je bil zaradi krivoverstva pregnan iz mesta, kjer je imel svojo hišo. To je bila „edina evangelijska hiša med dvajsetimi papežniškimi na savski strani mesta“. Na njej je stal napise: Hie Baertl Knaeffl Praedicant, Mein Starkh steth in Gottes Hand! (Tu biva Jernej Knafejl, predikant, moja moč je v božji roki!) Meščani, papežniki so mu ga zbili z zidu. Tudi baroni z Brda so imeli v Kranju poleg cerkve hišo, v kateri je nekoč prenočeval Primož Trubar. Pisatelj Pregelj se le mimogrede ustavi pri opisu mesta. Označuje ga podobno kot v „Simonu iz Praš“. Mesto „stisnjeno v ozidje na živi skali je živele ob polju in pristavah iz petaka, ki ga je plačeval tovarnik v Lahe, ob cehih, ki so imeli svojo topo vsakdanjost iz dedov v dede, z vinom, ki ga je v mestu več ko vode (Valvazor) ob besniških drveh, z ribami v Kokri in Savi, iz sejmov sv. Marka in tržnih četrtkov, ki so poznali usnje korduvan, šenčurske odeje, nakelske volnene jopice, loško platno, jeseniško železo, lonce iz Kovorja, krzno in kože od Kokre, smolo in gobo iz lesov na Jelovici, poljanske konjartje, ajdo in med v satovju, lan in sir in vitre, kostanj in jazbečje salo, terijak in mitridat, album nigrum (leki

iz tedanjih apotek) za zaprte dojenice, oglejski zafran, avgsburški parhent, muransko steklo, adiantum za mlade ljudi, pilule „sine quibus esse nolo“ za stare device, nože, orožje, bčevnike in še nemški letak o davno pozabljenih turških vpadih...

V „Simonu iz Praš“ pa je Pregelj napisal Kranju kakor epopejo. Zanimivo je primerjati, kako pisatelj in pesniki govorijo o Kranju, izražajo svoje odnose do njega. Valjavcu, ki mora živeti proč od domačih krajev, se toži po mestu in njegovi okolici: „Prijazno mestce je Kranj, še vedno predmet mojih sanj“, tako pravi. Hrvet Senoa, ki se le mimogrede mudi v mestu, je navdušen zanj in ga primerja raji. Vse drugače pa je s Pregljem. On je dovolj dolgo živel v Kranju, da je spoznal njegovo vsakdanjost, zato je njegova označitev mesta trpka in bridka: „Kranj! Če bi daleč bilo to staroslavno mesto na sinji skali in če ga ne bi imel, kakor ga imam, saj bi se mi morda z ljubeznijo spovračalo, kako raste iz stene slikovito nad Savo in kerkriški Dol. — Pa ga imam v brezbarvni in nevonljivi vsakdanjosti, kar in kakor je bilo in je: šotorišče v križajočih se cestah, sejmišče brez duš in vekovite krvi. — Lastovije gnezdo enemu ali dvema rodovoma, trem v treh stoletjih komaj enkrat. Gnezdo! Nepesemsko. Brez zgodb. Vsa prošlost je cestni petak, cena prašičev in kup vagan pšenice, ječmena, prosa...“

V okviru tega uvoda je opisano poglavje „Simon iz Praš“. V njegovem Kranju. Pregelj je na način, ki je le njemu lasten, orisal živ-

ljenje v Kranju v Jenkovem času: „Besede, ki so budile narodno zavest, zraven pa živahnost na sejmišču med Savo in Dolom, — kdo je skrbel za bolezen in zdravje in kdo za šolo, čitalnico, kavarno. — Jenkov prvi prihod v mesto, in še nekateri pozneje, njegovo občutje v družbi župnika Mladiča, snidenje z Valentinom Mandelcem in z Marijo, dobro preprosto perico. — Pa še njuno upanje, ki je bilo zaman.“

V tožnem, a nekam zanosnem tonu je Pregelj svoj roman o Jenku tako-le zaključil: „Dve gomili v naši zemlji pod našim nebom: Francetova, Simonova. V slovenskem Weimarju, v mestu na skali s kipečimi obrisi cerkvenih stolpov. V soncu se svetijo jabolka vrhov, na jabolkih križ, Marija v zvezdah in sonce... Dve gomili pod našim nebom. Od tu do tam naš svet, neskončna dalja. Samo boleš je brez brezbrežja vredno merilo. In ni je nad našo boleščjo. Naši bolešti ime pa je — Pesem. Danes in včeraj vsevdilj...“

Toliko je bilo doslej v slovstvu napisanega o Kranju omenim naj še pokojnega kranjskega dekana Antona Koblarja, ki ima veliko zaslug za raziskovanja zgodovine mesta Kranja. Tudi danes se Kranj lahko ponasja z nekaterimi zgodovinarji in literati. (Dr. Zontar, Ivo Šorli.)

Vrhu tega pa upamo da se bodo tudi med mladino, ki vsako leto zapušča kranjsko gimnazijo, našli umetniki, ki bodo v svojih slavnih delih slavili mesto svojega šolanja...

(Konec)

Popravlila in obnovitvena dela v savski cerkvi na Jesenicah se vrše že skoro dva tedna. Prihodnji teden bo končano. Na glavnem oltarju bo nekoliko spremenjena razvrstitev nastavkov, da bo lažje prišel do izraza lepi veliki oltar.

Obrtnodaja, jevalna šola na Jesenicah je zaključila šolsko leto. Minuli ponedeljek in torek so bili končni izpit za oba tretja razreda. — Birma v Zasipu, naši sosednji župniji, se je vršila v sredo, dne 22. maja. Bilo je birmanih 119 otrok.

Blagoslovitev veličastnega Marijinega znamenja Škofja Loka se je znova izročila Materi Božji v varstvo

Nedelja 12. maja 1940 bo s svetlimi črkami zapisana v povestnici našega mesta. V sedanjih težkih časih, ko nič ne vemo, kaj nam bo prinesel prihodnji trenutek, se je naše mesto znova zateklo pod najbolj varno in močno varstvo Matere božje, kateri je na najlepšem kraju našega mesta prenovilo oziroma na novo postavilo prekrasno znamenje.

Ob enajsti uri v nedeljo se je zbrala pred znamenjem precejšnja množica meščanov in okoličanov. Za uvod so pevec zapeli Mariji v čast. Za tem je spregovoril predsednik pravljalnega odbora g. duhovni svetnik župnik Jernej Podbevšek, ki je v kratkih a klenih besedah orisal zgodovino znamenja. Poudaril je živo vero Ločanov takrat, ko so se z živim zaupanjem zatekali k Materi božji in so ji postavili to znamenje, da bi od njih odvrgla strašno turško šibo. In jo je tudi. Današnji Ločani pa se zopet zatekajo pod Njeno močno varstvo, da bi obvarovala naše mesto in ves naš rod pred današnjo grozečo šibo.

Nato je sledila lepa Marijina deklamacija. Za tem je spregovoril naš rojak g. Kalan Janca, ki je v zvišenih besedah pokazal na veliko potrebo Marijinega varstva. Nato je gospod svetnik Janez Kalan tudi blagoslovil prekrasno znamenje. Ljudstvo pa je s pevci skupno pejo pesem za pesmijo Mariji v čast in slavo. Poudariti moramo, da je znamenje prav zaprav popolnoma novo, ker je le malo ostalo od starega. Vsi trije kipi sv. Jožef, Mari božja in sv. Anton so popolnoma novi. Le v podstavkih je nekaj starega kamenja. — Kamenje za steber so dobili na Škofjeloškem Kamnoliku. Mnenje vseh je, da so zlasti kipi izdelani v lepših oblikah, kakor so bili prejšnji.

Občinski odbor, ki se zlasti trudi, da bi čim lepše oplešal in okrasil naše mesto, pa je s tem spomenikom postavil krono pri opleševanju delih pri nas.

Marija izprosi pri svojem božjem Sinu miru, ki ga svet ne more dati.

Spomladanski ljubljanski velesojem

Letošnji pomladni ljubljanski velesojem bo prirejen kot 47. velesojemska razstava prireditelj. Trajal bo od 1. do 10. junija. Obeta se nam več bogatih gospodarskih in drugih posebnih razstav.

V splošnem delu bodo razstavljeni izdelki naslednjih industrijskih in obrtnih strok: strojne in kovinske industrije, fine mehanike, radio in elektrotehnika, razsvetljava in kurjava, vozovi, kolesa, lesna industrija, usnje in konfekcija, tekstilna industrija, krznarstvo, kemična industrija in fotografija, papir in pisarniške potrebščine, razni aparati za terapijo. Dobro bo zastopana živilska industrija, lep oddelek bo imelo stavarstvo, kakor tudi glasbila, mnogo bo razstavljenih fine keramike, bižuterije, stekla in porcelana, obetajo se nam pa tudi razne privlačne novosti.

Posebno, zaključene razstave bodo naslednje: mnogo bo razstavljenih avtomobilov in motornih koles, obširna bo pohištvena razstava. Mala obrt bo zastopana tako dobro, da bo tvorila že sama lepo obrtno razstavo. Posebno pozornost bo zbujala razstava o zaščiti pred

letalskimi napadi, kjer bo ponazorjena aktivna in pasivna obramba. Pri organizaciji te razstave sodelujejo: zaščitni urad mestnega poglavarstva v Ljubljani, ministrstvo vojske in mornarice, banska uprava, državni in higienski zavod in gasilska zajednica. Posebnost bo razstava pod naslovom „Zobna tehnika“, ki jo priredi Društvo zobnih tehnikov ob svoji 30. letnici. Zveza gospodinj bo zopet priredila aktualno razstavo pod naslovom „Naša vsakdanja hrana“. Razen tega bo prirejenih še več manjših posebnih razstav. Opozoriti je pa treba predvsem na posebno turistično razstavo.

Na naših železnicah imajo obiskovalci velesojem brezplačen povratek. Na postaji morajo kupiti razen vozovnice še rumeno železniško izkaznico za din 2.— Vozne olajšave veljajo za dopotovanje od 27. maja do 10. junija, za povratek pa od 1. do 15. junija.

Tudi letos bo imel velesojem prostrano zabavišče. Obljubljajo nam posebno zanimivost večerne predstave „Totega teatra“.

Šport

Hlebec Jože:

Katere športne panoge naj goji naš človek?

Naša turistika in alpinistika: je še specialni gorenjski šport, ki je močno populariziran med narodom ter navadno nadomešča tudi smučarjem v mrtvi sezoni njihov šport. Pa tudi pri ljudeh, ki sicer ne kažejo nobenega smisla za kak drug šport, najdemo dosti navdušenih turistov, ki polnijo naše gore.

Kljub dobro razviti in organizirani naši turistiki, ki največ v Slovenskem planinskem društvu, ki je ogromno storilo v propagandne svrhe turizma kot v tujskoprometnem in samem športnem pogledu — pa še zdavnaj niso izkoriščene vse pridobitne možnosti prirodnih lepot naše zemlje, — ki je veliko bogastvo in naša lepa bodočnost. Manjka nam samo dobra smotrna organizacija našega tujškega prometa — katerega naj posnemamo po Švicarjih, z ozirom na naše razmere, pa bomo mogli uspešno tekmovali v tej rentabilni pridobitni gospodarski panogi z vsakomur.

Alpinistika sama kot šport pa je omejena in gojena le v maloštevilnih klubih, ki imajo svoje seje v neposredni bližini plezalnih terenov. Zato alpinistika pri nas ne bo posegla v širše plasti naroda kot drugi športi — ako tudi ima za seboj tradicijo in pa mednarodno višino — katera elementa vsak šport najbolj

dvigujeta in popularizirata.

Lepa je alpinistika, res praviški šport volje, pojklenja duha in telesa, ki vzgaja tovarištvo v največji meri. Ta vzgoja prva se v alpinistiki goji in prvenstveno zasleduje pred vsemi ostalimi pedagoškimi smotri, ker je plemenito tovarištvo med plezalci najpotrebnejša lastnost teh športnikov, ki so v stalni življenjski nevarnosti in odvisnosti od tovarišev si plezalci dosledno in bratsko delijo usodo življenja in smrti.

Zato zbira alpinistika in družji v svoj krog izključno plemenite ljudi, alpiniste, nepokvarjene ljubitelje narave, ki časte lepoto stvarstva in njegove veličine, koder si ob vzpobjenju velikega človekovega doumetja spoznanje prirode, dvigajo svojega duha k neskončni Vsemogočnosti in spoznanju lasinega in nezmatnega, ničevega ja-za. Tukaj presega in dosega alpinistika vse športe brez razlike in ima dosežen v največji meri dokončni smoter športne duševne vzgoje.

To veliko doživetje lepote in vrednosti naše zemlje, ima svoj značilen odsev in odmev v našem slovstvu, še prav posebno v pesništvu, kjer večnostno lepo opeva lepoto naših gor in zemlje pred vsemi pesnika Gregorčič in Aljaž v svojih nesmrtnih. Kristalno čisti sij lepote naših planin v pesmi naših najvernejših sinov gora je sijaj slovenskega alpskega človeka.

S telesno vzgojnega stališča samega pa je alpinistika nepopolna, ker apriori že zahteva atleta te smeri, dovršene konstrukcije. To pa morejo alpinisti nadoknaditi in doseči s sistematičnim vztrajnim večletnim vzgajanjem pričetim v mladosti skozi vsa dobro razvijanja do zrelosti. Te dopolnilne panoge pa so: specialna gimnastika v alpinistične svrhe, atletika in telovadba. Gojenje teh panog je alpinistom z doslednega zasledovanja harmoničnega športnega smotra duha in telesa potrebno dopolnilo, ako hočemo smatrati turizem kot duševno in telesno vzgojno karakterno športno panogo.

TEDENSKE NOVICE

Razstava akademskega slikarja Franceta Godca

V nedeljo 26. maja otvoril France Godce akad. slikar iz Ljubljane v klubskih prostorih hotela „Evropa“ razstavo svojih olj, tempera in monotipij.

Godce je nedavno z velikim uspehom razstavil v Ljubljani, pa smo prepričani, da bo sličen uspeh žel tudi med nami.

Razstavo, ki bo odprta dnevno od 8 ure zjutraj po do 18 ure zvečer, cenjemo občinstvu toplo priporočamo.

Dne 2. junija na Rakovnik

Prvo nedeljo v juniju bo na Rakovniku občajna slovesnost Marije Pomočnice kristjanov. Da obvarujemo našo domovino vojske in njenih grozot in da čimprej izprosimo svetovni mir, bo ta proslava posvečena Pomočnici kristjanov, da Ona izprosi pri Bogu mir in edinstvo med narodi. Klici tolikih romarjev, ki se navadno vsako leto udeležijo te slovesnosti, ne bodo zastoj. Pridite kar moč v velikem številu! Čim več molitev bo hitelo proti nebu, tem hitrejša in tem bolj gotova bo božja pomoč. Spored slovesnosti bodo objavili pred praznikom.

KRANJ

Procesija sv. Rešnjega Telesa je tudi letos v Kranju potekala zelo svečano. Vreme je bilo ravno pravo, ker ni priiskala prehuda vročina. Procesija je krenila od prvega oltarja pred župniščem po Roženvenskem klanecu in nato od drugega oltarja pred Majdičevim mlinom po Jelenovem klanecu do „Stare pošte“, kjer je bil tretji oltar, četrti pa pred Kocbekovo hišo. Ulice in ceste, koder je šla procesija so bile povsod okrašene z zelenjem, na oknih pa so gorele številne lučke. Zlasti lepo je bila okrašena Savnikova hiša, kjer so postavili majhne mlaje kar ob robu trotoarja. Procesija je vodil preč. g. dekan Škerbec, v spremlju pa Najsvetejšim so bili zastopniki uradov in oblasti z okrajnim glavarjem g. dr. Vidicem in županom g. Cesnjem na čelu. V procesiji je bilo veliko šolske mladine, moških in žensk, zelo so ugažale deklice iz Marijanišča, in dečki z zastavicami, igrala pa je godba „Kranjskega glasbenega društva“. Slovenski fantje so se udeležili procesije po deputaciji in z zastavo.

Smrtna kosa. Zadnje čase tudi v Kranju smrt precej pridno pobira ljudi. Na praznik sv. Rešnjega Telesa je umrl zadet od kapi tovarnar in veleposestnik g. Stanislav Pollak, ki se je pred leti preselil v Kranj, kjer si je Cojzovi cesti zgradil vilo. Pokojnika bodo danes popoldne prepeljali v Tržič in tam položili ob pol 5. uri k večnemu počitku v rodbinsko grobnico. Naj počiva v miru, preostalih naše sožalje!

Kdor zida hišo

mu zasteklim hišo po konkurenčnih cenah. — Pri plačilu šip v naprej še po stari ceni

F. Hlebs steklarina Kranj

Cestna dela v Kranju. Kranjske ceste, ki vodijo skozi mesto, so letos na vseh koncih in krajih razkopane, to pa radi modernizacije državne ceste proti Bledu in proti Jezerskemu. Zato je prav, da si nekoliko ogledamo, koliko so ta dela sedaj že napredovala. Na Jelenovem klanecu so poglabili cesto od Majdičeve hiše naprej ter na ovinku od drugih stopnic dalje do Andrašiča. Tu je sedaj cesta poglabljena za nekaj več ko pol metra. Pričelke dni so cesto že povaljali, sedaj so jo odprli za promet, da se bo material nekoliko usedel. Prav tako pridno razkopavajo cesto od „Stare pošte“ navzgor proti Bekslnu, kjer polagajo v fundament debelo kamenje. Dobro napredujejo dela tudi na zadnjem odseku pred Prešernovo tovarno, kjer imajo novo traso že pripravljeno za tlakovanje.

Kot znano, bo letos sprameksirana tudi Jezerska cesta do Britofa. Jezerska cesta je sedaj za promet zaprta od ovinka pred Koklom do mostu čez Kokro. Na tem odseku sedaj nasipajo na cesto trdo ne predebelo kamenje in ga valjajo, potem bodo pa izvršili sprameksiranje, ki se bo izvršilo v širini 4 m. Občina bo pa morala urediti ob cesti kanalizacijo ter hodnike od Frančiškovega dalje in onstran mostu do odcepa ceste v Senčur. Ko bodo vsa dela končana, bosta državni cesti proti Bledu in Jezerskemu skozi Kranj res nudili čisto drugačno sliko. Seveda bo pa morala občina ob cesti proti Bledu izvršiti še razna dela, ki ne spadajo k programu gradnje ceste.

Akrobatske vrtolomnosti in umetnosti je na praznik razkazoval v Kranju na vrvi razpeti med mestno in Hlebovo hišo neki akrobat. Dočim so mu vse druge točke, katere je izvaljal sam, šle po sreči, bi se pa bila skoro pripetila nesreča, ko je nesel nekega fanta na hrbtu po vrvi. Akrobat je prožno stopal po vrvi, fantu pa so jele popuščati moči, monla se mu je zvrtele v glavi in prijem, s katerim se je držal akrobata za vrat, je vedno bolj popuščal. V zadnjem trenutku je akrobat hrbtoma prišel nazaj do strehe, ter rešil fanta in morda tudi sebe.

Gostilna na Podrtini zaprta. Oblasti so prepovedale izvrševanje gostilniške obrti v lokalu na Podrtini in je sedaj ta gostilna zaprta.

Zanikerna ograja. Lani so popravili in razčistili savski most tako da ima sedaj še kar nekakšno čedno obliko. Pri vseh teh delih so pa gotovo pozabili na koncu mostu proti kolodvoru napraviti primerno ograjo.

Prejšnjo železno ograjo so odstranili, potem pa so zagradili v dolžini nekaj metrov kar z navadnimi drogovi, kot delajo „planke“ kje na kmetih, ali pa v hribih. Ker je most že davno dovršen, bi bilo tudi ograjo treba primerno urediti. Čeprav je to malenkost, vendar sprčo popravljenega mostu nudi zelo zanikerno sliko. Pa tudi na mostu opazimo, da ni kanalizacija v redu, ali pa kocke niso pravilno položene, ker ponekod ostaja po dežju voda ob hodniku, ki nudi avtomobilistom najlepšo priliko, da temeljito obrižgajo uboge pešce.

Zanimivo odkritje. Kot znano grade nasproti hotela „Evropa“ novo poštno poslopje. Sedaj kopljejo temelje stavbe in izkop za klet. S tem delom bodo kmalu gotovi ker je izkop že dovolj globok in so prišli že do dovolj trdnih tal, do skale. Te dni pa so pri kopanju naleteli na zanimivo odkritje. Še pred nekaj tedni so tik ob steni starega rotovža ob vogalu, kjer je vhod na policijsko predstojništvo naleteli na velik kup gline. Takrat si niso mogli tolačiti, kako in zakaj je ta glina prišla na to mesto. Glina pa je najbrže služila za filtracijo vode. Prav lepo se vidijo skladi skal naloženih v obodu vodnjaka. Nadzorujoči inženjer g. Stepančič je o odkritju obvestil tudi kranjskega zgodovinarja prof. g. dr. Zontarja. Vodnjak najbrže datira še iz časov, ko tam še ni bilo sedanjih stavb, marveč je moralo biti dvorišče. Na tem dvorišču se je nahajala tudi kamra, v kateri so spravljali špeh in v katero so najbrže pozneje zapirali zločince, ker je ime „špehkamra“ dobila čisto drug pomen. Pri podobnem razkopavanju bi še marsikje v mestu naleteli na sledove starega Kranja.

Popravek. Z ozirom na moj članek v pretekli številki „Gorenjca“ sporočam, da sem nakladno zvedel, da kočna na Veliki poljani ni last SPD, niti po njem oskrbovana. Toliko, da ne bo trpelo SPD krivice. — Dr. Herfort.

Razglas. Davčna uprava v Kranju opozarja vse davčne obveznike, da poteče v smislu § 1. Uredbe o odpisu davčnih in tukšnih zaostankov konec 1. 1937 rok za vlaganje prošnje dne 31. maja 1940.

Prve češnje so se že pojavile na trgu. Prodajajo jih po din 10.— do 12.— kg. Ker je letos sadje pozno cvetelo, bo morda čez mesec dni domačih češenj dovolj.

Neresnične vesti o Šmarjetni gori. SPD podružnica v Kranju obvešča vse obiskovalce tako priljubljene izletne točke Šmarjetne gore, da so izleti na Šmarjetno goro tudi sedaj dostopni ravnotako kot prej in da so vse zadavne drugačne govorice glede dostopa, ki se širijo po Kranju izmišljene in neresnične.

TRŽIČ

V nedeljo dne 26. maja 1940 se ob zaključku šolskega leta strokovno nadaljevalne šole v Tržiču vrši vajeniška razstava vseh risarskih izdelkov in učnih snovi, ki so bile vajencem nudene od strani strokovnega učiteljstva tekom šolskega leta. Razstava bo prirejena v telovadnici tukajšnje meščanske šole. Pričetek ob 9. uri, zato vabimo vse gg. mojstre in mojstrece, kakor tudi vse otroke, ki se zanimajo za napredek obrtnega nastajanja. Razstava bo odprta od 9 ure dopoldne do 6 ure zvečer.

Združenje rokodelskih obrtnikov v Tržiču obvešča mojstre, da se vrši vpisovanje novih vajencev v nedeljo dne 3. junija ob 8. uri s jutraj v zadržnih prostorih gostilne Ster. S seboj naj prinese vsak vajenec ali vajenka vprašalno polo, potrjeno od zdravnika, da je sposoben za nameravano učenje in odpustnico osnovne šole. Opozorjamo vse mojstre, kateri nameravajo vpisati nove vajence, da jih pred vpisovanjem pošljejo k zdravniku na brezplačni zdravniški pregled, čigar zdravniške pole so na razpolago pri tajnistvu obrtnega združenja v Tržiču.

Obenem obvešča združenje vsa tista, kateri nameravajo polagati pomožniške izpite, da vlože prošnje najkasneje do 5. junija 1940 pri združenem predsedniku g. Primožiču. Prošnji

Poslužujmo se

»PUTNIKA« V KRANJU

Vozne karte stanejo točno toliko kot na postaji, dobite jih dan, dva ali več pred odhodom, ako ste zadržani, lahko karto vrnete.

Preden se podate na pot, pridite na brezplačen posvet

k »PUTNIKU«

je priložiti, poslovne knjižice, učno pogodbo, ohranilo sprave strok. nad. šole, potrdilo o trajanju učenja, čigar tiskovine se dobe pri združenju, ter mora biti to potrdilo kolekivano za 20.— din.

Pomožniški izpiti se bodo verjetno vršili koncem junija.

CERKLE

Zanimanje za naše orgle je veliko, posebno se za zvonove. Nekateri kar ne morejo verjeti, da je vse res, kar je „Gorenjec“ pisal o naših orglah. A če Ajdovčev gospod reko, da so naše orgle ene od največjih in najzanimivejših, bo pa to že držalo. Po velikosti so druge v Sloveniji. Največje so v stolnici v Ljubljani, potem so naše. Saj se velike naši cerkvi, ki je osma po velikosti v škofiji, tudi spodobijo. — Pri nas menda že ni bilo koncerta v cerkvi, zato ni čudno, da se ljudje zanj zanimajo in da se pevič pod vodstvom preč. g. dr. Kimovca vneto nanj pripravljajo. Spored pri koncertu bo: 1. Kimovec: Vesela slovesnost (orgle), 2. Cvek: Marija Pomočnica, 3. Jenko: Blagoslovljen (z liturgije), 4. Springer: Božična slovesnost (orgle), 5. Vavken: Razveseli se, kraljica, 6. Vavken: Cvetke trgam, 7. Vavken: Pastirci kam hitite? 8. Pichler: Sveta noč (orgle), 9. Kimovec: Zdrava Marija, 10. Kimovec: Slava (iz staroslovenske mase), 11. Kimovec: Sveti trije kralji. — Dirigiral bo g. dr. Kimovec, na orglah spremljal g. prof. Rančigaj.

Da se blagoslovitev orgel še bolj poudari so bili za to priliko izdani posebni znaki. Značke bo vsak faran in gost z veseljem nosil. Naše orgle imajo 45 registrov to je 45 različnih vrst piščali. V resnici so se pa vsi strokovnjaki zmotili, ker so prezrli še en register, ki pa zelo škripa. Ta register je treba čimprej odpraviti. Potem bodo naše orgle v vsem oziru na višini. Da se ta register odpravi, bo v nedeljo darovanje za orgle. Vstopnine pri koncertu ne bo, zato bomo vsi prav radi z darovanjem sodelovali pri odpravi škripajočega registra. Na svidenje v nedeljo popoldne ob polni treh v prijazni cerkvi!

SKOFJA LOKA

Še teden dni. Nestrpnost že mnogi pričakujejo velike društvene tombole, ki bo 2. junija 1940 na društvenem telovadišču v Škofji Loki. Tako lepih in tako bogatih in toliko dobrih v Škofji Loki na nobeni tomboli še ni bilo. Pri nas v Loki še dogodki v severozapadni Evropi stopajo v ozadje in vse govori le o tomboli in tomboli. Pri vsakem koraku slišiš poleg besede vojna še veliko bolj poudarjeno besedo tombola. V nedeljo se je pred Kašmanovo trgovino kar trlo mladega sveta. Okoli koles, ki jih je deset, so se vrteli fantje in jih s kritičnim pogledom opazovali. Vsem so bila všeč. Pred izloženim oknom pa so se tria dekleta in z željnimi očmi in z upom v srca opazovala popolnoma nov šivalni stroj. Pa so še drugi bogati in lepi dobčki. Krasna telica, vi-

no, moka itd. itd. Skratka 30 tombol in nad 500 še drugih dobčkov. Ljudje pridno segajo po tablicah. Ne pozabite tudi Vi. Ena velja samo 3 din, a pazite na sliko sv. Jožefa in na društveni žig.

Išče te sreča, um ti je dan, v Loki jo najdeš, če nisi zaspan.

Smrad, smrad! V Novem predmestju redi neki hišni posestnik in obrtnik tudi nad 70 prašcev, katere povečini krmi z odpadki, ki jih dobi v vojašnici. Nič nimamo proti temu! Ampak kdor gre mimo tiste hiše, se mora kar stran obrniti, ker mu v nos buti strašen smrad, ki prihaja od svinjakov. Svinjaki so namreč nehigijenično in skrajno nemarno urejeni, tako da vsi okolci, daleč naokoli preveva duh, ki se ga za stalno nikakor ne da prenašati. V kolikor nam je znano, zakopavajo poginule živali kar v gnoj poleg hiše. Ker je poginulih živali, zlasti mladih, kar precej, je nevarnost, da se bo vsled trohnenja živali razpasla kaka nalezljiva bolezen.

Sosedje so se že ponovno pritoževali na glavarstvu, pri zdravstvenem referentu, na občini, pa dosedaj ni še nič pomagalo.

Odlično zahtevamo, da se tem razmeram naredi konec. Ali naj lastnik uredi svinjake, poginule živali pa naj spravlja h konjederu, ali pa naj opusti praščereje.

Če ne bo hitrih ukrepov bo kot brezpogojna posledica — bolezen.

NAKLO

Vse čitate, je „Slovenca“ v Naklem obveščano, da bo od četrta 23. maja dalje nalepljen „Slovenec“ vsak dan na deski na postlopi mlekarne, da ga bodo lahko čitali tudi tisti, ki ga nimajo doma.

KRIZE

„Planinski Vestnik“ majniška ševilka prinaša med drugim tudi zelo lep opis naše Kriške gore. Zato priporočamo občanom, da zaradi domače zanimivosti in nizke cene pridno segajo po tej reviji. Naroča se pri podružnici SPD v Trzinu in v trgovini Košar, Retnje.

Prisega slovenskega kat. dijaštva

Slovensko katoliško dijaštvo, organizirano v Slovenski dijaški zvezi, predstavljaški kulturni organizaciji slovenskega dijaštva, izroča v tem reorda najbolj resnem razdobju evropske zgodovine, v razdobju, v katerem se na edinstveni način bliskovito odloča usoda temeljnih vrednot evropske krščanske omike in o samem golem življenju evropskih narodov, svoji ljubljene domovini tole prisego mladih dijaških srec: Vse naše duhovne in telesne sile stavljamo v celoti brez kakršnega koli pridržka na razpolago domovini za obranitev njene svobode, tega dragocenega sadu tisočletnega trpljenja naših predhodnih rodov.

V tem edinstvenem zgodovinskem trenutku Evrope nobenemu narodu ne sme biti merilo

domovinskih žrtv zakon gospodarnosti in samoljublja, temveč samo zakon brezmejne domovinske udanosti in zakon hitrih odločitev.

Vsi hočemo služiti v pripravljenosti na obrambo domovinske svobode, ne le naši tovariši, ki jih veže redna državljanska vojaška obveznost.

Ako bo pa Vsemogočni Bog naši ljubljene domovini prihranil veliko preskušnjo, ko jo v teh trenutkih preživlja toliko evropskih narodov, pa bo skupna pripravljenost vsega mladega slovenskega, hrvaškega in srbskega rodu v žrtvah domovinske ljubezni rodila blagoslov notranjega prerodenja, ki bo novo poroštvo nepremagljivosti zgodovinskega dejstva — kraljevine Jugoslavije.

Zivela velika nepremagljiva Jugoslavija!

Zivel kralj Peter II.!

Bog, narod, država!

Slovenska dijaška zveza, za srednješolske krožke SDZ in včlanjena akademska društva: Cirilsko društvo, SKAD Danica, AKD Kladvo, DSKA Savica, Akad. Klub Straža, AKD Voda, SKAD Zarja.

FILM

Kino „Smartinski dom“ v Smartnem pri Kranju predvaja te dni zelo vzvojen in poučen film: „Brezdomci“, ki je povsod, koder je bil igran, žel resnično pohvalo in priznanje. Film nam prikazuje tisto izgubljeno dečo, ki v svoji osirotlosti zaide na razna stranpota, iz katere je težko napraviti ljudi in vredne člane človeške družbe. Duhovnik ki si je s svojo ljubeznijo znal pridobiti srca zakrknjenih dečkov, je mnoge izmed njih sprebral in pripeljal na pravo pot. Če hočete vzgojiti in spreobrniti mladno, morate najti pot do njenega srca. To je moto, ki zveni iz tega filma. Ker je film resnično vzgojnega značaja, je zelo primeren tudi za vzgojitelje, ki imajo opravka z mladino. Kino Smartinski dom je preredil svečano premiero v četrtek na praznik popoldne ob treh, nadaljne predstave pa se še vrše danes ob polni 9 uri, jutri v nedeljo ob 5 in ob 9 uri ter v ponedeljek ob polni 9 uri. Drugi film, ki ga predvaja kino Smartinski dom te dni, je pa heroični film: „Sverna brigada“, ki je izdelan v naravnih barvah in je poln naravnih krasot.

MALI OGLASI

Za vsako besedo v malih oglasih se plača D. 0-50. Najmanjši znesek je 8 D.

Važno! Modroce, otomane, spalne divane itd. izdeluje solidno in po nizki ceni BERNARD MAKŠ, tapetnik — Na skali št. 5. (v hiši g. Šipica)

Stanovanje dveh sob in kuhinje se odda takoj na Farovski loki.

Proda se dobičkanosna parcela v izmeri ca.

10.000 m. Pojasnila daje Fr. Ahačič, trgovec, Kranj.

Oddam s 1. junijem v Kranju lepo veliko sobo z 2 posteljami boljšima gospodoma. Po želji zajtrk in souporaba kopalnice. Poizve se v upravi „Gorenjca“.

MLADO DEKLE se sprejme čez dan za pomoč v gospodinjstvu. Naslov v upravi „Gorenjca“.

Din 50.000 — posodim proti vknjižbi na prvo mesto, na posvetilo ali na hišo. Ponudbe na upravo „Gorenjca“.

VINA

dolenjska, štajerska in sploh vseh vrst, kupite pri Centralni vinarni v Ljubljani - Frankopanska ulica 11.

Najboljše in najlepše obleke za birmance in prvoobhajance dobite pri nas!

Plašč ali obleko lahko naročite tudi po meri.

Pocinkane boilerje za ogrevanje tople vode potom štedilnika kakor tudi elektro-boilerje izvršuje in ima vedno na zalogi po jako nizki ceni

R. JAKELJ
Kranj - pri Kapušinu

Joža Herfort:

3

SIN ČRNIH GORA

Najveličastnejša pesem zvonov ob Vstajenju Gospodovem je izzvenela, ko je dosegel tiho jezersko plan. S tiho pobožnostjo je zrl na mogočne gore in prav nobena misel ga ni niti vezala niti vlekla v dolino. Ono jutro so Marku Črne gore prvič oživele. Orli! Kot klic davne sreče, kot hajka, ki jo oče pripoveduje sinku, ki mu jaše na kolenih. Kdaj so že dejali: Črne gore so mrtve, kje so že oni orli, ki so gnezdili na Smrti peč. In ono jutro prepolno luči, polno lepote! Orli so še pri nas! S ponosom mu je ta misel napolnila dušo.

Prav, ko je v dolini zapel zvon s čistim, srebrnim glasom, prav ko so počili v rebri nad cerkvijo možnarji, je zaplaval v sinjini nad Smrtno pečjo velik temnokrili orel. Markov obraz je zazarel. Brez zamaha kril je plaval mogočna ptica v zraku, le zdaj, zdaj je rahlo krenila s silno perotjo in opisovala veličastne kroge krog Smrtne peči.

Dolg oster kiii, in se je sunkoma obrnil, iz globine je priplaval drugi orel in se spustil pod previs, mogočni ptici sta si urejali gnezdo. V žaru sonca sta se vozili, krmarila sta orla v sinjem zraku, silni zračni ocean je bil njuno kraljestvo. Marko je vedel, pod previsno steno bosta gnezdila!

Zginita sta, kot kamen padala, veličastno se spet dvigala, zdaj negibno s krili, zdaj s kraljevskimi zamahi. Zdaj sta letala prazna, drugič pri-

mesla suho vejo in jo nameščala na gnezdu, popravljala in pripravljala sta deci zibko!

Pozno pod večer s poslednjimi škrlatastimi prameni zarje se je Marko odpravil v dolino. Drugi dan je odšel po železni cesti spet v mesto, mirnejši, potolažen. Črne gore so ga umirile, orli so mu vrnilo vero v dom.

Ledeni oklep jezera je popustil, v prsih matere zemlje je zapokalo in se zamajalo, na perotih juga je prihajala mogočna pesem morja. Gozdi v nizavi so vršali, skale vse v mrz in led okovane so zastokale, jug jih je poljubljaj in jim rahljaj mrzle spono. Po nebu so potovale jate južnih oblakov, hudourniki so se prebudili iz zimskega sna, vsa gorska priroda je oživila. Daleč doli v dolini je že kraljevala mlada Vesna, ptički so že peli in se ljubili, livade so bile sveže ozelenele, vrbe so bile že odcvetele, srebrne gladke mačice so se razkošale in se zaprle. Česnje so še bojazljivo odpirale svoje deviško belo popje in bajlane so postajale vedno bolj zelene.

Ob pesmi juga in njegovih toplih poljubih od morja hitečih je gnezdo na Smrti peč oživilo. Ono popoldne ko je Marko opazoval orla, sta bila še kujava, toda, ko so postajali poslanci juga od dne do dne silnejši, je zaplala tudi mogočnima pticama kri burnejše, z novo silo in v kri so poglani sokovi neseč tajno nepokojno divjost. Vedno pogostejše sta sedala pod previs, vedno glasnejši je postajal malce manjši samec, klical je in vratolomil po zraku, divno lepe kroge je opisoval in se s smelo brzino vozil okoli skale, kjer je sedela samica. Staro zapuščeno gnezdo je bilo urejeno, popravljeno in pripravljeno za zibel kraljevski deci. Pripravljeno je bilo za kraljevsko deco, toda prav nič kraljevsko. Močne, okorne veje so ga mejičile, nekaj dračja je bilo nameganega na skalno podlago, malo, prav za silo je bilo urejeno orlovsko gnezdo.

Prelestna, vsa čista in brezmadežna je bila modrina ono jutro, ko je samica obsedela na gne-

zdu, nastopila je pot materinstva, na odgovorno, skrbni in težav polno pot se je podala. Sledila je mogočnemu klicu matere narave, ki je klicala življenje, ki je terjala od vsakega živega bitja, ki mu je dala življenje, da poskrbi, da ne izumre, da ne zgine njegov rod in vrsta.

Kako silen je ta klic narave! Od morskih globin, do smelih gotskih višin sega, preko vesoljstva gre. Ponizno se mu uklone vsak, da izpolne njemu zaupano nalogo. Res, to prosi, to zahteva in terja narava od slehernega živega bitja. Le oni, ki misli, ki se čuti gospodarja nad stvarnico, hoče ta klic življenja zatreti, hoče gospodariti nad vsem in se izneveriti svoji nalogi, od Boga naloženi, od Stvarnice vršeni! Toda oni, ki ta klic preslišijo, ki zataje sebe in stvarnico, bodo dajali račun gospodarju narave!

Zakaj so orlovske peroti tako silne, zakaj obvladajo s tako preizkušeno varnostjo neizmerno sinjino? Čemu je njegovo telo tako gibčno, lepo, kot iz bron vlitto čvrsto? Samo en odgovor je možen, samo eden je pravilen — da zadosti dani mu nalogi!

Rahla sapa je držala orla v zraku. Niti ganil se ni, niti peroti ni premaknil, v zraku je stal on kralj zraka. Potem je pripl pripl peroti in se lagodno spustil na pečino kraj gnezda.

Veličastva polna, edinstvena ptica! To v viharjih ojeklenelo telo, te čudovito prožne mišice! Kraljevske glavo je imel, močan krepko ukrivljen kljun svinčene barve, rumeno voskovnico na nosu, ponosno, suzeče rdeče rjavorumeni oči polne ognja, ki je gorel iz vražje črne zenice. Peresa po glavi, ona drobna, rjava so se mu tesno prilegala, le včasih je nasrtil zaglavje in bil se ponosnejši na pogled. Ves trup in orjaške peroti so bile zamolklo rjave barve, le rep je bil sivo, rjavobel, noge silovite, moč skrivajoče, do prstov poraščene, prsti sami pa blede voščeno rumeni, oboženi z močnimi nevarnimi, kot nož ostrimi kremplji, strahoto obetajoč, smrt noseč!